

Terugblik overleg SFL – Ons Geld – 15 september 2016

Op 15 september jl. hebben wij van gedachten gewisseld over monetaire hervorming. Gezichtspunten die er voor ons uitsprongen hebben wij hieronder uitgeschreven en van commentaar voorzien. Eén en ander voor een voortgaande gedachtenwisseling.

Digitaal Chartaal Geld

Ons Geld stelt voor dat de overheid een Digitaal Chartaal geldstelsel introduceert, en alle staatsteun aan financiële instellingen en hun geldbeloftes ontmantelt. De kredietmarkt wordt geliberaliseerd en centrale rentesturing wordt afgeschaft. De overheid ondersteunt uitsluitend het geldmiddel dat door haarzelf in omloop is gebracht: Digitaal Chartaal Geld.

Digitaal Chartaal Geld vertegenwoordigt geen schuld. Het is geen vordering op de uitgevende instelling, en bijgevolg ook geen balanspost bij die uitgevende instelling.¹ Het Digitaal Chartaal geldstelsel behelst een enkelvoudige registratie van geldbezit, verzorgt door een onafhankelijke 4^e staatsmacht, ondergebracht bij de Monetaire Autoriteit. Digitaal Chartaal Geld kan in de beleving van het grote publiek geruisloos worden ingevoerd. Betaaldienstverleners verzorgen de ‘interfacing’ naar het publiek. Voor betaaldiensten ontstaat gelijk speelveld; ze behoeven geen betrokkenheid meer van een bank.

Geldschepping

Ons Geld beoogt ontkoppeling van geldschepping en particuliere belangen. Derhalve wordt geldschepping weggehaald bij het bankwezen, en binnen de overheid geplaatst. De geldscheppende macht mag zelf geen enkel belang hebben bij haar geldschepping, anders dan deugdelijke uitvoering van haar wettelijke monetaire taak. De geldscheppende overheidsmacht komt daarbij los te staan van de politiek.

Banken worden zuivere intermediairs. Uit onderzoek van de Bank of England blijkt dat dit op zich al leidt tot grotere financiële stabiliteit (Jakab 2015).

Vraag: waarom het geldstelsel fundamenteel hervormen?

Het huidige geldstelsel loopt tegen zijn grenzen aan. Het belemmert de welvaartsontplooiing, is instabiel en nagenoeg onbestuurbaar. Verantwoorde juridische kaders en ‘good governance’ praktijken rondom geldschepping ontbreken. Digitalisering biedt een uitgelezen kans om het geldstelsel te ontwerpen vanuit vooraf te definiëren systeemeisen, en te onderwerpen aan deugdelijke bestuurlijke kaders.

De huidige regeling van het geldstelsel miskent de aard van het monetaire stelsel (Ricks 2016), laat geldschepping de facto ongereguleerd en biedt onvoldoende waarborgen voor de maatschappelijke dienstbaarheid van het geldstelsel.

Vraag: kunnen we de gebreken van het geldstelsel niet beter aanpakken met gerichte ingrepen, zonder hervorming van het geheel?

¹ Digitaal Chartaal Geld verschijnt alleen op de staatsbalans:

- voor zover de Staat het in kas heeft (bezitting)
- voor zover de Staat het heeft uitgeleend (geldvordering)

De problematiek van het huidige geldstelsel is nauw verbonden met zijn fundament, waarin geldbeloftes als geld functioneren. De beoogde hervorming vat dit probleem bij de wortel, en lost het op. Daarbij worden publieke en private belangen uit hun verstrengeling gehaald, wordt het geldstelsel bestuurbaar gemaakt en geheel toegesneden om zijn maatschappelijke functie ten volle te kunnen vervullen.

Vraag: welk maatschappelijk probleem wordt met geldhervorming opgelost?

Het huidige geldstelsel beklemt de samenleving. Het belemmert haar om tot volle bloei te komen en om evidente maatschappelijke problemen (met name armoede, ontwikkelingsachterstanden, verspilling en vervuiling) efficiënt aan te pakken. Het zadelt de samenleving op met volatiliteit en onnodige schuld en schuldenlasten (de 'systeemschuld'). Deze versterken de maatschappelijke ongelijkheid en ondermijnen de democratie.

Stelling: 'geld als schuld' zorgt voor gezonde werklust en productiviteit

Voor bewust en vrijwillig aangegane geldschuld mag dat wellicht gelden. Voor onnodige en opgedrongen schulden (vanwege 'geld als schuld' = de systeemschuld) is deze stelling twijfelachtig. Deze schuldenlasten leiden eerder tot inactiviteit en tot activiteit die schadelijk is voor mens en milieu. Principieel is loon de werkmotivator, niet schuld.

Stelling: banken optimaliseren de geldomloop door contact met de markt

Dat banken de geldomloop optimaliseren kan niet worden gezegd. Het is juist te stellen dat zij de geldomloop exploiteren. Hun werkzaamheid resulteert niet in objectieve optimale geld-allocatie.

Het contact van banken met de markt blijft, en wordt zelfs verbeterd. Als zuivere intermediairs zorgen banken voor afstemming van geldvraag en -aanbod. Voorkeuren van klanten gaan een grotere rol spelen in de kredietverlening. In het algemeen mag als gevolg van de hervorming, in de kredietverlening een grotere verscheidenheid, een breder aanbod en meer concurrentie worden verwacht.

Stelling: door geldschepping kunnen banken snel op de marktvraag inspelen

Uit eerdergenoemd onderzoek van de Bank of England blijkt dat de autonomie die banken aan geldschepping ontnemen vooral resulteert in versterkte volatiliteit op basis van marktsentiment (Jakab 2015).

Het vermogen tot geldschepping is niet bepalend voor de snelheid waarop kredietvraag door de bank kan worden bediend. Bepalend is het beleid van de bank. Dit beleid kan anticiperen op zekere kredietvraag, en het (potentiele) geldaanbod daarvoor reeds mobiliseren. ICT helpt daarbij, en kan de intermediërende rol van de bank versterken door geldvraag en -aanbod in real-time op elkaar te koppelen.

Stelling: het grote publiek blijft massaal onverantwoorde risico's nemen

Het is thans niet het publiek dat willens en wetens massaal onverantwoorde risico's neemt. Het zijn financiële instellingen die dit doen, en het publiek daarin betrekken. Prudentieel toezicht maskeert en nivelleert daarbij de risico's, zodat het grote publiek geen erg heeft in de risico's waaraan het bloot staat.

De hervorming creëert een risicovrije geldsfeer die is losgezet van markt- en kredietrisico's. Het publiek krijgt de mogelijkheid geld zonder risico en betaalkrachtverlies aan te houden, in de vorm van Digitaal Chartaal Geld. Voor stabiliteit en veerkracht is het van belang dat het publiek voldoende risicovrije buffers aanhoudt. Het Digitaal Chartaal geldstelsel verschaft de Monetaire Autoriteit in real-time inzicht in de mate waarin het publiek dit ook doet. Monetaire en fiscale instrumenten worden ingezet om die buffers binnen gezonde bandbreedtes te houden. Ze moeten noch te groot, noch te klein zijn.

Prudentieel toezicht wordt omgevormd en gericht op risico-transparantie en marktwerking. De tweedeling in DNB en AFM-toezicht wordt overbodig. De risico's van financiële transacties, dus ook van gelduitlening aan een bank, moeten altijd inzichtelijk worden gemaakt. Rendement zoeken is verbonden met risico nemen. Risicovrijheid is verbonden met rendementloosheid. Verwacht mag worden dat het grote publiek dit begrijpt, en ook enige eigen verantwoordelijkheid hierin kan en wil nemen. Mocht blijken dat het publiek deze verantwoordelijkheid niet aankan, dan zou kunnen worden gedacht aan een algemene kwaliteitseis voor geld uitlenen/beleggen. Bepalende factor daarbij is de omvang en spreiding van de financiële buffers, die voor de Monetaire Autoriteit continu inzichtelijk zijn.

Stelling: de overheid zal het publiek wederom schadeloosstellen

Met Digitaal Chartaal Geld schept de Staat een risicovrij alternatief voor gebruik van risicodragende schuldtitels (geldvorderingen) als geldmiddel. Het publiek is daardoor niet meer genoodzaakt om zich bloot te stellen aan markt- en kredietrisico's. Bovendien kan de Monetaire Autoriteit continu toezien op de omvang en spreiding van risicovrije buffers. Dit begrenst de impact van financiële crises en zorgt dat insolventies van financiële instellingen volgens normale spelregels kunnen worden afgewikkeld.

Voor een goede marktwerking is het van belang dat risico's niet ongevraagd op derden (Staat/belastingbetaler) kunnen worden afgewenteld. Dit is constitutief voor het hervormde stelsel met strikte scheiding van publieke en private aangelegenheden. De kans dat de overheid de beginselen van het vigerend stelsel met voeten treedt is o.i. nihil. Vergelijk het met de huidige situatie, waarin de overheid in de veronderstelling verkeert dat ze geen geld mag scheppen. Daar houdt ze zich netjes aan, ongeacht de grote maatschappelijke schade daarvan.

De noodzaak tot bail-out wordt structureel weggenomen, en de ban op bail-out wordt constitutief voor het hervormde stelsel. Deze combinatie maakt het onwaarschijnlijk dat bail-outs onder het hervormde stelsel ooit nog zullen voorkomen.

Stelling: de overheid heeft zelf meegewerkt aan overmatige kredietverlening etc.

Dat is waar. De overheid heeft haar monetaire taak verzaakt. Haar is aangepraat dat ze zich niet met geldschepping moet inlaten. In plaats daarvan heeft ze zich (en de samenleving) laten opzadelen met onnodige schulden (de 'systeemschuld') en met risico's die ze eigenlijk niet dragen kan. De hervorming is een reset, waarin de overheid zich haar dwaling realiseert en alsnog haar verantwoordelijkheid gaat nemen.

Stelling: de hervorming voorziet alleen in reductie van publieke schulden

De hervorming voorziet in reductie van publieke *én private schulden* (Kumhof 2012). Conversie van bancaire geldtegoed in Digitaal Chartaal geld veroorzaakt een liquiditeitstekort, dat wordt gecompenseerd door staatskrediet aan de banken. Dat kan worden verrekend met staatsschuld in handen van de banken.

Naar verwachting zal de behoefte aan staatskrediet groter zijn dan de verrekenbare staatsschuld. Daardoor ontstaat ruimte voor uitkering van 'burgerdividend'. In de uitwerking van Kumhof (2012) gaat het hier om beschikbaarstelling van geldmiddelen aan elke burger voor versnelde schuldaftbetaling. Daardoor worden bankbalansen korter, en verbeteren de equity ratio's.

Literatuur

Motivatie en onderbouwing van voorgaande is te vinden in de documentatie over burgerinitiatief Ons Geld, beschikbaar via de website van het burgerinitiatief: <http://burgerinitiatiefonsgeld.nu/>

In het bijzonder wordt verwezen naar het voor de vaste Kamercommissie voor Financiën geschreven memorandum over het geldstelsel, beschikbaar via: <http://onsgeld.nu/kamerdebat-memo-geldstelsel.pdf>

Jakab, Z. (2015), M. Kumhof, Banks Are Not Intermediaries of Loanable Funds – And Why This Matters, Bank of England Staff Working Papers, No. 529. Available at: <http://www.bankofengland.co.uk/research/Documents/workingpapers/2015/wp529.pdf>

Kumhof (2012):

- Benes, J. (2012), M. Kumhof, The Chicago plan revisited. IMF Research Department Working Paper, WP12/202, IMF. Available at: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12202.pdf>
- Benes, J. (2013), M. Kumhof, The Chicago Plan Revisited. Revised Draft of February 7, 2013. Available at: <http://web.stanford.edu/~kumhof/chicago.pdf>
- Kumhof, M. (2013), The Chicago Plan Revisited. Presentation. Available at: http://www.bankofengland.co.uk/research/Documents/ccbs/Workshop2013/Presentation_Kumhof.pdf

Ricks, M. (2016), The money problem, rethinking financial regulation, The University of Chicago Press.